

הלכתא למעשה ברך היומי

מסכת חגיגה

תוכן

- 1.....הלכה למעשה
- 1.....א. עכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו
- 2.....הלכתא למשיחא
- ב. כל הכלים שבמקדש יש להם שניים כו' מזבח הנהושת דכתיב מזבח אדמה תעשה לי מזבח הזהב דכתיב המנרה והמזבחת איתקוש מזבחות זה לזה.....3
- ג. וחכמים אומרים מפני שהן מצופין ... מיבטל במיל צפויין גבייהו.....3
- 4.....הדרן עלך חומר בקודש
- 4.....הדרן עלך חומר בקודש וסליקא לה מסכת חגיגה ונשלם מועד כולא

דף כז.

הלכה למעשה

א. עכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו

כבר התבאר במסכת ברכות דף נה. שהשלחן דומה למזבח אם יאכיל בו את העניים¹. וגדולה הכנסת אורחים ששקולה כנגד כל הקרבנות, שנאמר ביחזקאל (מא, כב) המזבח שלש אמות וגו', וכתוב וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'. פתח במזבח וסיים בשלחן, לומר לך בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר, בזמן שאין בית המקדש קיים שלחנו של אדם מכפר עליו אם יאכיל בו העניים² או שולח מנות לאין נכון לו³.

ואם אין לו עני ליתן לו בשעת אכילה לכפר עליו, אז ידבר דברי תורה בשעת אכילה, כי התורה מכפרת יותר מן הקרבנות. ואם הוא אוכל לבדו ואין לו עני ליתן לו, וגם אין אחר אתו בבית שיכול לדבר אתו דברי תורה, אז ילמוד

¹ וכתב רבינו בחיי בספר שלחן ארבע שער א' וז"ל, והנה באזנינו שמענו ורבים ספרו לנו, בגדולים שבספרד והפרנסים בעלי אכסנאים, שנהגו מנהג נכבד מאד ונתפשט ביניהם מימים קדמונים, שהשלחן שלהם שהאכילו עליו את העניים, בלכתם לבית עולמם שעושיין ממנו ארון ולוחות שנקברים בהם. וכל זה לעורר ולקבוע בלבבות, כי האדם אילו יגיע שיאו לעב ויעלה עשרו לעושר המלך שלמה, לא ישא בידו מאומה מעמלו שיעמול תחת השמש, כי אם הטוב שעושה והצדקה שהוא מרחם את העניים, כמו שאמר (ישעיה נח, ד) והלך לפניך צדקך עכ"ל, וכן כתב בפרשת תרומה (שמות טז, ד).

² מטה משה עמוד גמילות חסדים חלק שני במעלת הצדקה פרק ט – בהכנסת אורחים

³ של"ה שער האותיות אות הקו"ף – קדושת האכילה (ב)

הלכתא למעשה ברך היומי

מסכת חגיגה

עם עצמו בשעת אכילה⁴, וראוי שיקרא מזבח⁵, כמו שהמזבח נקרא מזבח מפני שזובחין עליו קרבנות, כן על ידי עסק התורה אדם זוכה יצרו.

ואשרי המקיים שני דברים אלה על שלחנו, דהיינו דברי תורה ולפחות יאמר מזמור אחד⁶ וחלק לעניים, ואז הוי שלחנו השלחן אשר לפני ה', ונרצה לו לכפר עליו, כאמור.

ומצוה⁷ להניח על כל שלחן מלח קודם שיבצע, כי השלחן דומה למזבח והאכילה בקרבן, ונאמר: על כל קרבנד תקריב מלח (ויקרא ב, יג) והוא מגין מן הפורעניות.

והאכילה שאדם אוכל לחזק כחותיו⁸ ועי"ז יהיה בריא וחזק לעבודת ה', היא בקרבן⁹, והוא מגין מן הפורעניות.

ולפיכך אסור להרוג כינה על השלחן¹⁰, וה"ה שלא לעשות עליו שום דבר מאוס ולא להניח עליו דבר מאוס, ובשם ספר הסידים (סי' תתק"כ) שלא להניח לילדים לפסוע על השלחן, ויהיה השלחן מכוסה במפה לכבוד הקדושה השורה על השלחן אשר לפני ה', והכלים שעליו נקיים. ונוהגים¹¹ לכסות הסכין בשעת בהמ"ז, דברזל מקצר ימי האדם ואינו דין שיהיה מונח על השלחן שדומה למזבח שמאריך ימי האדם ונאמר באבני המזבח, לא תניף עליהם ברזל וע"כ אחר שגמר אכילתו ורוצה לברך בהמ"ז מכסה הסכין ונהגו שלא לכסותו בשבת ויום טוב.

הלכתא למשיחא

⁴ כי הוא כסותו לבדו לכסות עליו. וכן אמרו (חכמינו) ז"ל במסכת אבות (פ"ג מ"ו) מנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה ששכינה עמו כו'. ובמדרש רות (רות רבה פ"ה סמ"ו) אמרו ז"ל, 'זיאכל בעז וישת וייטב לבו' (רות ג, ז), שעסק בדברי תורה, שנאמר (תהלים קיט, עב) 'טוב לי תורת פיך' עכ"ל. נמצא, כי בכל מקום שאין עניים או הוא עצמו עני, יהיה שלחנו מזבח כפרה בעוסקו בתורה. שלי"ה שם

⁵ ורשב"ם ז"ל פירש, פתח הכתוב במזבח וסיים בשלחן (יחזקאל מא, כב), לומר שבזמן שבית המקדש קיים, אדם מתכפר על ידי הקרבנות ושיר הלויים, עכשיו במקום הקרבן מאכיל העניים, ובמקום השיר מדבר בדברי תורה, ויש נוהגים לשזור פזמונים או מזמורים אחר הסעודה, ומנהג יפה הוא להפטר מן העונש, אבל עיקר הדיבור הוא ממש לומר איזה דין או הידוש, פסוק או הנדה, כי שלש הלוקות הן, צדיקים גמורים הא דאמרן, בינונים המזמור, רשעים ולא כלום, עכ"ל. שם

⁶ ולפחות יאמר איזה מזמור אחר ברכת המוציא. שער הציון סימן קס"ק כה

⁷ רמ"א או"ח קסז ה

⁸ מ"ב שם לא

⁹ רמ"א שם

¹⁰ שער הציון שם ס"ק כו

¹¹ שו"ע או"ח קפ ה

הלכתא למעשה ברף היומי

מסכת חגיגה

**ב. כל הכלים שבמקדש יש להם שניים כו' מזבח הנחושת
דכתיב מזבח אדמה תעשה לי מזבח הזהב דכתיב המנרה
והמזבחת איתקוש מזבחות זה לזה**

כבר התבאר לעיל דף כו: שכל¹² הכלים¹³ כולל השולחן המזבח והמנורה, שהיו במקדש היו להם שניים ושלישים, שאם יטמאו הראשונים יביאו השניים תחתיהם.

**ג. וחכמים אומרים מפני שהן מצופין ... מיבטל בטיל צפויין
גבייהו**

מזבח הזהב ומזבח הנחושת שהנם כלי העשוי לנחת כלומר שאינו מטלטל והרי הוא קבוע במקומו, ואינם מקבל טומאה, ואע"פ שמצופין בזהב ונחושת אין מקבלים טומאה, מפני שציפוייהן של המזבחות כבטלין לגביהן¹⁴. אך השולחן שעליו לחם הפנים מקבל טומאה. מפני שמגביהין אותו להראותו לעולי הרגלים, כמבואר לעיל דף כו: וא"כ אינו כלי העשוי לנחת¹⁵.

¹² וגם השולחן "א"ת אכתי אם נטמא ממש מה תקנה יש להם וכי יטמא שאינו מקבל טומאה מן התורה הא ודאי ליתא דהא כתיב שלחן הטהור מכלל דמקבל טומאה וי"ל שהיו מקדשים אחד משלחנות הזהב אשר היו בפתח ההיכל ומכניסין אותו בהיכל ונותנים עליו הלחם ולהך פורתא לא היישנין כיון דלא אפשר בלאו הכי ומטבילין את השולחן הטהור ומחזירין אותו למקומו ושלמה עשה עשרה שלחנות ומ"מ פשטא דמתני' דכל הכלים שהיו במקדש יש להם שניים וכי' משמע אפי' שלחן ואפ"ה היו מזהירין שלא יגעו בו משום דבעינן לפני תמיד". שו"ת הרדב"ז (ללשונות הרמב"ם) הלכות מטמאי משכב ומושב פרק יא הלכה יא

¹³ רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ז הלכה יט

¹⁴ כלומר דהמזבחות אין מקבלין טומאה דמזבח הנחשת הכתוב קראו אדמה, דכתיב מזבח אדמה תעשה לי ומזבח החצון היה במקום המזבח שעשה משה [תוס' שם], ומזבח הזהב איתקש למזבח החצון, דכתיב בבמדבר [ג'] המנורה והמזבחות, הוקשו זה לזה, ולכן אף על גב שהיו מצופין במתכיות וכלי מתכות מקבלין טומאה אך הציפוי בטל לגבייהו, ולמדו זה משלחן שהיה ג"כ מצופה בזהב והתורה קראתו עץ כדכתיב ביהוקאל. ערוך השולחן העתיד שם סימן קכא סעיף יא

¹⁵ ואף על פי שהיה מצופה זהב וקי"ל דכלים המצופים אינם מקבלים טומאה שאני שולחן דרחמנא קרייה עץ הכי איתא בסוף חגיגה ובפרק שתי הלחם. משנה למלך הלכות מטמאי משכב ומושב פרק יא הלכה יא

הלכתא למעשה ברף היומי

מסכת חגיגה

ו"א¹⁶ שכלי עץ או עצם שיש בהן בית קיבול שציפם במתכת טהורים ואין מקבלין טומאה, מאחר שציפם ביטלן, והציפוי עצמו טהור. וי"א¹⁷ בהיפך אם לא היה לכלי בית קבול וצפחו במתכת מקבל טומאה ע"י צפוי, וכן מצינו במקצת מקומות שהכלי בטל לגבי צפוי¹⁸.

הדרן עלך חומר בקודש

הדרן עלך חומר בקודש וסליקא לה מסכת חגיגה ונשלם מועד כולא

פקודי ה' ישרים משמחי לב. זה¹⁹ סדר מועד, שיש בה סוכה ולולב, וכל מועדי השנה

ושמחת בחגך בסיום חגיגה, וללכת בדרכיו²⁰ זה סדר מועד דכתיב (ישעיה נח יג) אם תשיב משבת רגליך

יודעי בינה לעתים, וְהָיָה אֱמוּנַת עַתִּידָהּ זה סדר מועד אשרי הקובע עיתים

¹⁶ רמב"ם הלכות כלים פרק ד הלכה ד, וכוונת אמרם מבטל בטיל ציפויין לגבייהו כלומר אתה סובר דמשום ציפוי ליטמא יותר והוא בהיפך דציפויין לא מיטמאו דבטלים אנב כלי דלא השיבי כדי שיטמא הכלי בשבילו והכלי בשביל עצמו ודאי אינו מטמא כיון שמצופה והלכך מפני שהן מצופין לא מיטמו ואין צריך טעם אחר ולא בטיל ציפוייהו לא אהני דוקא קאמר אלא אכולהו כלים המצופין קאמר ואתא מתניתין כפשטה והכ"א הטעם שאין מטמאים מפני שהם מצופין וקושיא אדרבא ליתא דהמקשה הוה סבר הכי ותירוצא בתרא סבר איפכא. כס"מ שם. ועיין אבן האול בית הבחירה א יח שיש לו דרך אחרת בביאור דברי הרמב"ם

¹⁷ ראב"ד שם וכן משמע ברש"י בסוגייתינו

¹⁸ וולדעה זו ההמזכות כיון שהכתוב קראו עץ לכן אין מקבל טומאה מהמתכת בציפוי דחשיב ככלי עת העשוי לנחת. לקומי הלכות בתורת הקדשים סוף מס' חגיגה

¹⁹ מדרש תהלים (שוחר טוב; בובר) מזמור יט

²⁰ בעל הטורים דברים פרשת כי תבוא פרק כו פסוק יז

הלכתא למעשה בדרף היומי

מסכת חגיגה

יזכנו הבורא יתעלה ללמוד וללמד בסדר נשים, להרבות חיילים
לצוד שוכן מרומים

ונזכה במהרה לראות צור שוכן מעונה, בעליה בראיה וחגיגה
והבאת שלמי השמחה

נקבל דברי חברות נשמר מטומאה, ונאכל חולין תרומה וקדשים
בטהרה

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם